Actul hrănirii într-o frazeologie a atitudinii

Petronela SAVIN

În frazeologie, actul digestiv este mai mult decât un proces al fiziologiei umane, el este o modalitate de asumare a lumii şi, în aceeaşi măsură, o formă de afirmare a propriei fiinţe. Analiza frazeologismelor din limba română, care cuprind imaginea actului hrănirii, prilejuieşte ilustrarea mecanismului de metaforizare al conştiinţei lingvistice populare, mecanism care se întemeiază, de cele mai multe ori, pe imagini ale elementelor ce condiţionează supravieţuirea.

Din acest punct de vedere, omul a fost întotdeauna stăpânit de două mari frici, de frica de a fi mâncat şi de a nu avea ce mânca. Forma cea mai expresivă a fricii de a fi mâncat, în viziune populară, este identificarea morţii cu ingurgitarea de către pământ. Expresia *a-l înghiţi* (*pe cineva*) / *a-l mânca pământul***,** a) „a muri", b) „a dispărea fără urmă", nu este deloc întâmplătoare.

Iuliu Zanne, în *Proverbele românilor*, prezintă o legendă românească despre pământ, care reprezintă o ilustrare a sistemului de reprezentări care stau la baza acestei expresii: „*Pământul e mumă la lumea întreagă. Dar pământul nu e mumă ca toate mumele alelalte, el naşte, după ce îi creşte, tot el îi mănâncă; [...] Pământul pe toate le mănâncă, d-aia şi vorba românească: <Mânca-l-ar pământul>, <L-o mâncat pământul>".*

Pământul e şi el tot o jiganie cu gură. <Gura pământului> sau <Gura pământului l-o înghiţit> ori <L-o sorbe sorbul mărilor> unde s-adună toate apele din lume. Are inimă, <Inima pământului>, asemenea şi coadă, <Coada pământului> , cum vine vorba" (Zanne I: 273).

Aşadar, pentru spiritul popular, aceste forme frazeologice nu sunt figuri de stil, ci reflectări ale unei viziuni animiste despre lume. Pământul este mumă sau jiganie care mănâncă tot ce naşte.

Teama de a fi mâncat este extinsă şi la nivelul altor elemente care au ca trăsătură definitorie agresiunea faţă de individ. Orice îl agresează ia în mintea sa imaginea prădătorului. Omul este *mâncat de boli*, „distrus, măcinat", de nenorociri şi stări sufleteşti (*a fi mâncat de urât*, *de necaz* etc.), de sabie (*Ascuţitul sabiei vă va mânca*; DLR VI/9), de puşcărie (*... că puşcăria te-ar mânca* ; DLR VI/9). Aşadar, tot ce înseamnă agresiune este pus pe seama acţiunii de a mânca. Omul nu poate ieşi nicicum de sub incidenţa fricii de a fi pradă. Astfel, gândirea sa metaforizantă nu face decât să-i generalizeze teama prin relaţionarea cu imaginea actului de a fi mâncat a oricărui element generator de angoasă.

O altă ipostază interesantă a acestei frici este redată de sensul pasiv al verbului *a mânca* din construcţiile: *a mânca bătaie* (*trânteală, chelfăneală* etc.), cu sensul de „a căpăta bătaie, a fi lovit, bătut", prin extensie „a fi învins (într-o luptă, la o întrecere, la un joc de societate etc.)", *a mânca pumni* (*palme*, *bastoane* etc.), cu acelaşi sens de „a fi lovit", *a mânca* (*o*) *săpuneală* (*papară*)*,* căruia i se adaugă şi sensul de „a fi aspru certat". Asocierea verbului *a mânca* cu ipostaze ale agresiunii (bătaie, chelfăneală,

„Philologica Jassyensia", An III, Nr. 2, 2007, p. 137-143

BDD-A746 © 2007 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:53:20 UTC)

pumni, săpuneală) apare ca o confirmare a celor analizate deja, forma activă a verbului fiind deviată de contextul semantic. Valoarea reală a construcţiei este cea pasivă. Subiectul suportă agresiunea, nu o produce, este cel bătut sau certat. Din acest punct de vedere, am putea afirma că el este cel „mâncat" şi nici într-un caz cel care agresează. Observăm cum, în ciuda structurii formale, imaginea pe care o trezeşte un cuvânt în mintea vorbitorului este suficient de puternică astfel încât să constituie fundamentul semnificării.

Dacă ultimul paragraf a prezentat imaginea omului-obiect al agresiunii, în continuare vom analiza situaţia în care individul este obiect şi subiect totodată. Construcţiile *a-şi mânca* (*cu cineva sau cu ceva*) *viaţa* (*zilele, tinereţile, norocul* etc.), cu sensul de „a-şi irosi existenţa, a-şi distruge viaţa (zilele, tinereţile)", *a se mânca cu lucrul*, „a se chinui, a se speti muncind", demonstrează faptul că forma totală de asumare a agresiunii faţă de propria persoană este ingurgitarea simbolică a mărcilor sinelui. Pierderea este ireversibilă, dovadă caracterul marcat violent al verbului, întotdeauna existând un factor exterior. În aceeaşi categorie se încadrează şi expresiile *a*(*-şi*) *mânca averea* (sau *banii, aurul*) *cu lingura*, a**)** „a cheltui fără măsură", b) „a fi foarte bogat" (Zanne I: 116), *a-şi mânca credinţa* (sau *omenia, lefteria*, regional, *leanca*), „a-şi pierde prestigiul, cinstea".

În aceeaşi măsură, spaima de a nu avea ce mânca generează reprezentări duse până la grotesc. Astfel, despre un om care mănâncă cu lăcomie se spune că *a mâncat cât* (*ca*) *un lup* (*ca o căpuşă, ca o lăcustă*), *a mâncat ca în târgul* (sau *ca în satul*) *lui Cremene* (sau *ca în codru*), *a mâncat cât patru* (sau *cât sute*, *cât un turc din cei calici*, *ca un popă*, *ca diacul la pomene*, *de parcă n-a văzut fir verde*). Se observă cum termenii de comparaţie pentru lacom variază de la zona animalicului către spaţiul ieşirii din civilizaţie (*târgul* / *satul lui Cremene* sau *codrul*), ajungând până în zona păgânătăţii (*turcul*) sau în cea a personajelor vieţii cotidiene ironizate pentru apelul formal pe care îl fac la abstinenţă (*popa*, *diacul*). Pentru a se ilustra reţinerea de la actul hrănirii, termenul de comparaţie este pasărea de mici dimensiuni, care, de obicei, este conotată pozitiv: *a mânca ca o pasăre* (sau *ca o vrabie*), „a mânca puţin". Aceeaşi raportare de ordin instinctual la actul hrănirii este identificabilă şi în cazul opus, al conservării rezervei de hrană, condiţie a supravieţuirii. Soluţia pentru a economisi este de *a mânca / suge şi de sub unghii* (*de sub unghie, de sub tălpi, de sub dânsul*).

Frica de foame pare a sta şi la baza reducerii actului generic al existenţei la acţiunea de a mânca. *A avea ce mânca* este sinonim cu a avea din ce trăi. De aceea, a fi în slujba cuiva, a fi întreţinut de cineva sunt fapte ce se reduc la *a mânca pâinea* (*pâinea şi sarea, pita*) *cuiva*. Asemănătoare este şi situaţia în care obiectul râvnit nu mai este ascuns în spatele metaforicei pâini, ci este prezentat direct: bani, venit (*a mânca avuţia / averea / venitul cuiva*, cu sensul de „a lua, a-şi însuşi pe nedrept, a cheltui, a risipi"). Acelaşi conţinut îl are şi sensul figurat al cuvântului *mănâncă*: a exploata, a spolia, a jecmăni (*Era la Galaţ pân' la Bîrlad tot tătari… de-au şădzut toată vara, de-au mâncat pre bieţii oameni, de-au rămas numai cu sufletele.* Neculce, L. 354, în DLR VI/9).

Actul de a mânca devine metaforă pentru aproape orice tip de relaţie, pentru înşelăciune, *a mânca de-a gata*, „a profita de munca altuia" (Zanne III: 632), *a mânca singur bucatele şi a lăsa altora zeama*, „a trage singur foloasele" (Zanne, III, 496), *a mânca borşul* (sau *asmaţuchii, calupul, lumânarea, mucul, schimbeaua, şofranul*) *cuiva*, „a se păcăli, a fi înşelat de cineva într-o afacere" (Zanne I: 287, III: 53, 215, 251, 450, 482, IV: 116), pentru prietenie sau, mai mult, pentru convieţuire, *a mânca pâine şi sare*

BDD-A746 © 2007 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:53:20 UTC)

(*de pe un talger*) *cu cineva* (sau *împreună*), *a mânca toți o pâine şi o sare* sau *a mânca* (*cu cineva* sau *toți*) *dintr-un blid* (sau *dintr-o zeamă*), „a trăi la un loc, a conviețui, a se afla în raporturi de strânsă prietenie cu cineva". Prietenia este ridicată la cel mai înalt nivel prin asumarea unui act al hrănirii imposibile: *a mânca foc pentru cineva*, „a face orice pentru a servi pe cineva, a-şi pune viața in primejdie pentru cineva", *a mânca nori de ...*, „a fi extraordinar de..., fără seamăn de..." .

Acelaşi fapt al hrănirii imposibile se constituie şi în imagine pentru suferința dusă la extrem, pentru negarea totală a unui fapt sau pentru acțiuni extraordinare: *a mânca pământ de durere*, „a suferi peste măsură", *a mânca lut şi pământ*, „a tăgădui cu încăpățânare", *a mânca piatră*, „a răzbi toate greutățile". Faptul extrem de a mânca pământ este întâlnit în obiceiurile de absolvire de păcatele capitale, precum cel de pruncucidere, obicei pe care M. Sorescu îl descrie în ciclul de poezii *La Lilieci* (Sorescu 1977: 79), texte extrem de valoroase pentru substratul lor etnografic şi antropologic. Acelaşi fapt se constituie însă într-o extraordinară metaforă a deplasării, pierderea pământului în alergare nu poate fi ipostaziată decât prin actul cel mai familiar al consumării, cel al hrănirii: *a fugi* (sau *a alerga*) *mâncând pământul* (sau *de mănâncă pământ* ori *pământul*) sau *a mânca pământ* (ori *pământul*) (*fugind ori alergând*), „a fugi foarte repede, în mare goană".

Actul hrănirii, de această dată, ritualic, se constituie şi în modalitate de măsurare a experienței umane: *a fi mâncat* (*mai*) *multe paşti* (*sau mai mulți crăciuni decât cineva*), „a fi (mai) bătrân, a fi cu (mai) multă experiență" (Zanne IV: 69, VI: 528). Acelaşi lucru poate fi ilustrat şi prin apelul la instrumentarul alimentar, de asemenea încărcat de valențe ritualice*: a fi mâncat pâine* (sau *pită*) *din multe cuptoare*. În sens opus, neputința de a păstra hrana se constituie în semn al lipsei de calități: *îi mănâncă câinii* (sau *rațele) din traistă* (sau *din buzunar)*, se zice a) „despre un om mic de statură" (Zanne I: 385, 635), b) „despre un om prost, bleg".

Pentru *a avea un os de ros* sau pentru *a nu scăpa ciolanul din mână* oamenii recurg la întreg arsenalul de acțiuni specifice animalicului. De aceea, *se pot lua la colți* (cu sensul de „a se certa"), ajungând până la a *mânca carne de om*, cu variație, *a-l mânca de viu* / *fript* sau, în prealabil, făcându-l *pastramă* / *piftie* / *pilaf* (cu sensul de „a bate pe cineva foarte tare"). Forma totală a dominării celuilalt este însă aceea a ingurgitării substanței vitale: *a suge sângele* (*cuiva*), „a exploata, a chinui, a asupri (pe cineva)".

O interesantă schimbare de registru se înregistrează în cazul unor frazeologisme, reflectare a unei situații simbolice de antropofagie: *a mânca* (*pe cineva*) *din ochi* (*cu ochii*), cu sensul „a privi pe cineva cu plăcere sau cu dragoste", *mânca-ți-aş ochii sau mânca*(*-mi*)*-te-aş*, „propoziție incidentă prin care vorbitorul îşi exprimă afecțiunea față de persoana căreia i se adresează, căutând să-i câştige bunăvoința". Spre deosebire de structurile anterioare, nu avem de a face cu variante – „copii ale realității", dar situația de antropofagie, chiar dacă la nivel simbolic, se menține. De la aceste forme ale pântecelui digestiv şi până la cel sexual nu există decât un pas, confirmându-se faptul că lăcomia e legată de sexualitate, bucalul fiind emblema redusă a sexualului (Durand 1977: 144).

Orice alimentare este o transsubstanțializare, iar actul alimentar confirmă realitatea lumii. Acest fapt este reflectat de frazeologia românească în care procesele hrănirii devin metafore pentru asumarea vieții, iar organele digestive, instrumente de validare a relației individului cu exteriorul.

BDD-A746 © 2007 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:53:20 UTC)

În frazeologia hrănirii, dorința nestăpânită de a poseda un anumit lucru este semnalizată prin reacții ale organelor digestive de tipul jindului: *a-i crăpa* (*a-i arde / a-i scăpăra*) (*cuiva*) *buza* (sau *buzele*) (*după* sau *de ceva*), *a-i crăpa* (sau, rar, *a-i pocni*, *a-i scăpăra*) *măseaua* (sau *măselele*) (*în gură*), „a fi foarte nerăbdător (să...), a avea mare nevoie (de...)". Relația stabilită cu exteriorul este, de asemenea, calificată prin reacția organelor care acceptă sau nu digestia: *a-i lăsa* (*cuiva*) *gura apă* (după ceva), *a i se lărgi* (sau *a i se lungi*) (*cuiva*) *mațul* (*spre ceva*), „a se lacomi (la ceva)", sau, din contră, *a nu avea* (*pe cineva*) *la stomac*, „a nu putea suferi (pe cineva)", *a-i sta* (*sau a i se opri*) *în gât*, „a nu se putea împăca cu cineva (sau cu ceva)". Consecința relației stabilite poate fi nemulțumirea, reflectată, de asemenea, organic: *a fierbe mațele în cineva*, „a fi foarte enervat, înfuriat" (Zanne II: 272), *a-l pătrunde la mațe*, „a-l surprinde, a-l afecta (ceva)" (Zanne II: 272), *a frige* (sau, rar, *a pătrunde*) *pe cineva la mațe*, „a face cuiva un mare neajuns" (Zanne II: 272), *a-i crăpa* (sau *a-i plesni*) (*cuiva*) *rânza* (*de ciudă, de necaz*), *a i se umfla* (*cuiva*) *pipota*, „a se înfuria, a se mânia", *a avea* (sau *a fi cu*) *pipota plină* (sau *umflată*), „a fi înfuriat, mânios", a-i *crăpa* (*cuiva*) *pipota de nerăbdare*, „a fi foarte nerăbdător". Ratarea actului este exprimată, de asemenea, în termenii încheierii sau refuzului actului hrănirii. Astfel, se spune *a se şterge* (sau *a se linge*) *pe bot* (sau *pe buze, pe gură, pe guriță*) *de* (sau, reg., *despre*) *ceva*, cu sensul de „a fi nevoit să renunțe la ceva" sau *scobeşte-te în dinți!*, „pune-ți pofta în cui".

Toate aceste reacții digestive de asumare a lumii definesc nu numai elementele digerate, ci şi subiectul hrănirii. Astfel, individul se dovedeşte *a fi pestriț* (sau *tărcat, rău, câine*) *la mațe* sau *a fi cu mațe pestrițe*, cu *mațele tărcate* (sau *bălțate*), *a avea mațe pestrițe* (sau *negre*), „a fi rău la suflet, a fi zgârcit", *lung la mațe*, „lacom, fără saț", *iute* (sau *strâmt*) *la mațe*, „arțăgos, *mațe-fripte*, a) „om sărac, care n-are nici ce mânca", b) „om rău, afurisit, abraş", c) „om zgârcit", *mațe-pestrițe* (sau *albastre*), a) „om foarte zgârcit", b) „om rău, primejdios, nesincer", *maț-uscat*, „om foarte sărac", *mațe-goale* sau *maț-gol* , „om calic", *mațe-sparte* (sau *rupte*) sau *maț-gros* (sau *spart, de cal*), „om care mănâncă prea mult, mâncăcios", *mațe-acre*, „om rău, mațe-pestrițe", om ce *are rânza fierbinte*, „se înfurie uşor, e iute" sau are *burtă de popă*, „se spune despre cineva care mănâncă şi bea mult". De asemenea, se spune *a avea* (sau *a face*, *a fi cu*) *pipotă* (*mare*), „a fi sau a deveni mândru, (regional) fudul, îngâmfat", *a fi rău de pipotă*, „a fi afemeiat". Ultima expresie este o reflectare a pântecelui sub dubla sa formă, digestivă şi sexuală. Faptul că organele digestiei sunt metafore pentru firea omului este întărit şi de proverbul *mă uit în față şi văd ce are în mață*, „omului i se citeşte pe față firea" (Zanne II: 137).

Toate aceste structuri sunt dovezi ale mecanismului de metaforizare prin imagini ale hrănirii, lumea fiind acceptată şi definită în funcție de reacția viscerelor.

Imaginile asumării sunt, aşadar, redate prin ipostaze ale reuşitei acțiunii de hrănire. Astfel, pentru a exprima adeziunea la opinia celuilalt, se utilizează expresiile *a sorbi cuvintele / vorbele / scrisul* (cuiva), cu sensul de „a asculta cu atenție şi interes (pe cineva)". Imaginea asumării din punct de vedere organic a alterității este marcată prin semnele gustului acceptat.

Imaginile hranei netolerate se asociază neapărat cu alteritatea negativă: *a nu avea pe cineva la stomac*, *a i se întoarce stomacul*, *a-i fi greață de cineva*, *a nu înghiți pe cineva*, *a nu* (*putea*) *mistui* (*pe cineva* sau *ceva*). Reacția organică este violentă, neacceptarea alterității fiind irevocabilă.

BDD-A746 © 2007 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:53:20 UTC)

Aceeaşi relaţie de incompatibilitate este sugerată şi de imaginea unei ingurgitări ratate: *a-i sta / a i se opri* (*cineva*) *în gât* sau *a-i sta* (*cineva*) *ca un os în gât*. Imaginea înecării, a hranei care ameninţă şi ucide, nu numai satisface, este sugestivă pentru condiţia ambivalentă a celuilalt, care se constituie permanent într-un obstacol ameninţător.

O formă a ratării relaţiei cu celălalt este şi inducerea în eroare prin ilustrarea unei tolerări aparente, prezentă în expresiile *a înghiţi găluşca*, *a înghiţi hapul*, „a suporta o neplăcere fără să cârtească, a îndura un afront". Evoluţia unor astfel de structuri este foarte interesantă. Stelian Dumistrăcel afirmă că, în română, structura iniţială este o „copie a realităţii", *a înghiţit găluşca fierbinte*, *a înghiţit hapul amar*, prin elipsă s-a ajuns la *a înghiţit găluşca* şi, respectiv, *hapul*, apoi, prin substituţie, s-au format expresiile de tip „imaginar" cu acelaşi sens: *a înghiţi gutuia / noduri / amarul / ruşinea*. Mai mult, s-a renunţat complet la exprimarea obiectului netolerat până s-a ajuns la locuţiunea *a o înghiţi*, având astfel un caz interesant de pietrificare a expresiei care se delexicalizează, evoluând spre statutul de locuţiune, dar păstrându-şi încă valoarea expresivă (Dumistrăcel 2001: 6).

Aşadar, structurile frazeologice întemeiate pe actul hrănirii au la bază mecanismul metaforizării pornind de la frica de a nu fi mâncat şi, respectiv, a nu avea ce mânca, extrapolată la nivelul interacţiunii interpersonale, prin înlocuirea hranei cu celălalt. Ultimul tip de structură, ce asociază omul cu hrana tolerată sau netolerată, reprezintă o dovadă a mecanismul de metaforizare a unei gândiri încă antropofage.

Proverbele reprezintă, de asemenea, o categorie de frazeologisme care se subordonează întru totul principiilor enunţate. Actul hrănirii este metaforă pentru asumarea unui fapt, pentru dorinţa de a împlini o acţiune: *cine va să mănânce miezul trebuie mai întâi să spargă coaja* (Zanne I: 226), *de vrei să mănânci pâine, nu-ţi bate joc de tărâţe* (Zanne IV: 50), *cazi pară* (sau *stai, mămăligă) să te mănânc* sau *şi a mânca e greu*, „se zice unui om leneş" (Zanne I: 244, III: 616, 627), *cine-şi mănâncă sămânţa de in, îşi mănâncă cămaşa,* „se spune despre risipitori" (Zanne I: 199), *cine mănâncă puţin, mănâncă de multe ori*, „se spune despre cei prevăzători" (Zanne III: 619). Mâncarea este imagine a lipsei de cumpătare în condiţiile în care este aşezată sub însemnul risipei: *nebunii dau mese şi înţelepţii mănâncă* (Zanne III: 647), *nu e nebun cel ce mănâncă şapte pâini, ci cel ce i le dă* (Zanne IV: 43, 80). Actul hrănirii reprezintă o metaforă pentru asumare şi deci, cunoaştere: *cel ce a mâncat-o îi ştie gustul* (Zanne III: 357). Asumarea implică însă şi riscuri: *cine mănâncă* (*ou*) *şi nu se pică* (sau *picură)?* (Zanne III: 622), *cu lingura îi dă să mănânce şi cu coada îi scoate ochii* (Zanne III: 592), *cum îţi vei săra, aşa vei mânca* sau *cum a semănat, aşa a* (*şi*) *mâncat* (Zanne I: 284, IV: 102), *în dorul căpşunilor* (sau *fragilor*) *mâncăm frunzele* (sau *foile*) (Zanne I: 132, 182), *vai de acela ce are pâine şi n-are dinţi să o mănânce* (Zanne IV: 52). Actul asumării este potenţat prin cuvânt: *cu vorbe dulci mai multă pâine mănânci* (Zanne II: 810), însă nu i se poate substitui: *colacul nu-i al cui se meneşte, ci al cui îl mănâncă* (Zanne I: 532). Faptul de a mânca nu înseamnă însă întotdeauna asumare: *unul mănâncă aguridă şi la altul se strepezesc dinţii* sau *părinţii să mănânce merele şi dinţii feciorilor să strepezească* (Zanne III: 438). Mai mult, actul hrănirii poate fi şi imagine pentru înşelăciune: *vaci n-avem, brânză mâncăm* (Zanne III: 487), *boii ară şi caii mănâncă* sau *orzul îl ară boii şi-l mănâncă caii*, *unul seamănă şi altul mănâncă*, *unul ţine frigarea şi altul mănâncă*, *cine adună şi cine mănâncă* (Zanne I: 112, 229, 283, III:

BDD-A746 © 2007 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:53:20 UTC)

542, 556, V: 10). Actul de a mânca ca mod de împlinire presupune situarea în spaţiul onestităţii: *decât să mânânc cu unt şi să mă uit în pământ, mai bine* (*să mânânc*) *pâine cu sare şi să mă uit* (*la el* sau *la ea ca*) *la soare.* Actul hrănirii, ca metaforă a atitudinii individului faţă de lume, este aşadar fundamentul frazeologismelor pe care le întemeiază.

Studiul frazeologiei hrănirii oferă, aşadar, datorită tipului de experienţă cuantificată lingvistic, posibilitatea descoperirii mecanismelor de aşezare în lume a omului prin prisma interacţiunii sale digestive cu mediul. Ilustrarea legăturii dintre locul pe care îl ocupă hrana în existenţa individului şi reflexele acesteia la nivel lingvistic este esenţială pentru ilustrarea modalităţii de reflectare în limbă a spiritului naţional.

Bibliografie

Braudel, Fernand, *Structurile cotidianului: posibilul şi imposibilul*, vol. I–II, Bucureşti, Editura Meridiane, 1984.

Coşeriu, Eugen, *Prelegeri şi conferinţe* (1992-1993), Supliment la „Anuarul de Lingvistică şi istorie literară" al Institutului de Filologie Română „Al. Philippide", Iaşi, XXXIII, 1992-1993, seria A., Lingvistică, 1994.

Coşeriu, Eugen, *Lingvistica antropologică în timp şi în spaţiu*, Chişinău, Editura Ştiinţa,1994.

Dumistrăcel, Stelian, *Lexic românesc. Cuvinte, metafore, expresii*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1980.

Dumistrăcel, Stelian, *Până-n pânzele albe. Expresii româneşti*, Iaşi, Editura Institutul European, 2001.

Dumistrăcel, Stelian, «*Graiul pâinii*» *în lumina* «*lingvisticii integrale*» *coşeriene*, în „Limba română" (Chişinău), anul XIII, 2003, nr. 4-5.

Durand, G., *Structurile antropologice ale imaginarului*, Bucureşti, Editura Univers, 1977.

Eliade, Mircea, *Aspecte ale mitului*, Bucureşti, Editura Univers, 1999.

Evseev, I., *Dicţionar de magie, demonologie şi mitologie românească*, Timişoara, Editura Amarcord, 1998.

Gorovei, Artur, *Credinţi şi superstiţii ale poporului român,* Bucureşti*,* Editura Grai şi Suflet Cultura Naţională, 1995 (ediţia I: 1915).

Gorovei, Artur, Ciauşanu, Gh. F., *Credinţi şi superstiţii ale poporului român,* Bucureşti, Editura Humanitas, 2000.

Herseni, Traian, *Sociologie. Teoria generală a vieţii sociale*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1982.

Iordan, Iorgu, *Stilistica limbii române,* Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1975.

Lotman, I., *Studii de tipologie a culturii*, Bucureşti, Editura Univers, 1974.

Oişteanu, Andrei, *Mythos & Logos. Studii şi eseuri de antropologie culturală*, Bucureşti, Editura Nemira, 1998.

Slave, E., *Organizarea sintagmatică şi semantică a proverbelor* în *Probleme de lingvistică generală*, V, Bucureşti, Editura Academiei R.S.R., 1967.

Sorescu, Marin, *La Lilieci*, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1977.

Şăineanu, L., *Basmele române*, Bucureşti, Editura Minerva, 1978 (ediţia I: 1895).

Tabarcea, Cezar, *Poetica proverbului*, Bucureşti, Editura Minerva, 1982.

Zanne, Iuliu, *Proverbele românilor*, vol. I-X, Bucureşti, Editura Librăriei Socec,1895-1912.

Dicţionare

Bolocan, Gh., Voronţova, T., *Dicţionar frazeologic rus-român*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1968.

DA = [Academia Română] *Dicţionarul limbii române;* I/I, literele A-B, Bucureşti, 1913; I/II**,**

BDD-A746 © 2007 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:53:20 UTC)

litera C, Bucureşti, 1940; l/III**,** fascicula I, D *-de,* Bucureşti, 1949; II/I**,** literele F-I, Bucureşti, 1934; II/II**,** fasc. I, J *-lacustru,* Bucureşti, 1937; II/III, *ladă - lojniță* [ş.a].

DDRF = Damé, Frédéric, *Nouveau dictionnaire roumain-français,* I - IV, Bucarest, Imprimerie de l'Etat, 1893 – 1895.

DLR = *Dicţionarul limbii române* (serie nouă), Editura Academiei, t. VI, litera M (1965-1968); VII/1, litera N (1971); VII/2, litera O (1969); VIII/1-5, litera P (1972-1984); IX, litera R (1975); X/l-5, litera S (1986-1994); XI/1, litera Ş (1978); XI/2-3, litera T (1982-1983); XII/1, litera Ţ (1994); XIII/1, litera V (V- veni; 1997).

DLRLC = *Dicţionarul limbii române literare contemporane*, Editura Academiei, vol. IV, literele S-Z, Bucureşti, 1957.

Duda, Gabriela, Gugui, Aglaia**,** Wojcicki, Marie Jeanne, *Dicţionar de expresii si locuţiuni ale limbii române,* Bucureşti, Editura Albatros, 1985.

MDA = *Micul dicţionar academic*, vol. I-IV, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2001-2003.

L’acte de l’alimentation dans une phraséologie de l’attitude

Les pratiques alimentaires ont laissé des traces dans les expressions figées du roumain. L’acte de manger fonctionne comme métaphore pour l’agression, pour la perte, pour la relation avec l’autre. La survie de ces syntagmes, que notre imaginaire garde encore, fait revivre un monde où la faim engendrait des comportements en fonction desquels l’individu organisait son monde.

Universitatea din Bacău
România

BDD-A746 © 2007 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:53:20 UTC)

BDD-A746 © 2007 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:53:20 UTC)